

**Gminny program przeciwdziałania przemocy
w rodzinie i ochrony ofiar przemocy
na lata 2011-2017**

I. Wprowadzenie

Przemocą w rodzinie określane jest „każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy. Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciwko członkowi rodziny naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i wolności, powodujące cierpienie i szkody”. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw. Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Tymczasem według danych statystycznych, przemoc w rodzinie jest zjawiskiem powszechnym i stanowi poważny problem społeczny. Znęcanie się nad rodziną jest najczęściej popełnianym przestępstwem w Polsce, zaraz po przestępstwach przeciwko mieniu i życiu. Przemoc ze strony najbliższej osoby jest doświadczeniem traumatycznym, okaleczającym psychikę.

Przemoc w rodzinie przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, poprzez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydentem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

Rodzaje przemocy:

1. przemoc fizyczna – jej celem jest zadanie ofierze bólu fizycznego, uszkodzenie ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie życia.

2. Przemoc seksualna – to zachowanie zmuszające ofiarę do podjęcia niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowania jej seksualności.
3. Przemoc psychiczna – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w niej strachu.
4. Przemoc ekonomiczna – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.
5. Zaniedbanie – to ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

Przemoc w rodzinie ma tragiczne konsekwencje. Prowadzi nie tylko do uszkodzeń ciała ofiary, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie postrzegania samego siebie, postrzegania sprawcy oraz innych ludzi. Narastanie zjawiska przemocy w rodzinie wymaga podjęcia działań zawartych w niniejszym programie.

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy ma charakter długofalowy. Działania programu obejmują lata 2011 – 2017. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania Programu mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

II. Analiza problemów społecznych na terenie gminy Piotrków Kujawski

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych w gminie, z uwzględnieniem problemu przemocy w rodzinie.

Na dzień 31 marca 2011r. gmina Piotrków Kujawski liczy 9.713 mieszkańców.

Z danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w 2010r. z różnych form pomocy społecznej korzystało 561 rodzin, w których żyje 1.567 osób, co stanowi 16 % ogółu mieszkańców gminy. Wśród rodzin zgłaszających się o pomoc największym problemem było bezrobocie – 293 rodziny, niepełnosprawność – 257 rodzin, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 44 rodziny i alkoholizm – 34 rodziny.

Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radziejowie w 2010r. wynosi 837, z czego jedynie 126 osób pobiera zasiłek dla bezrobotnych.

Ze statystyk policyjnych wynika, że na terenie gminy w roku 2010 przeprowadzone zostały 42 interwencje domowe o znamionach przemocy w rodzinie, w wyniku czego sporządzono 13 Niebieskich Kart.

Z danych Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piotrkowie Kujawskim wynika, że w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2010r. było 48 zgłoszeń, Komisja przeprowadziła 72 rozmowy motywacyjne, w 7 przypadkach skierowano sprawy do Sądu z wnioskiem o przymusowe leczenie odwykowe. Leczenie odwykowe podjęły 2 osoby na podstawie postanowienia Sądu.

Z analizy akt spraw rozpatrywanych przez Komisję wynika, że w większości przypadków pojawiają się informacje dotyczące wszczynania awantur, używania siły fizycznej, wyzwisk, popychania i szarpania oraz wypędzania innych członków rodziny przez osoby zgłaszane do leczenia. Osoby, które przynajmniej raz doświadczyły przemocy w rodzinie to częściej kobiety niż mężczyźni. Spożywanie alkoholu ma duży wpływ na występowanie przemocy domowej.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2010r. założono 10 Niebieskich Kart w rodzinach gdzie występuje przemoc domowa. Pracownicy socjalni prowadzą procedurę Niebieskiej Karty w ramach współpracy z policją, na podstawie zawiadomienia policji oraz własnego rozeznania.

Osoby dotknięte przemocą domową mogą uzyskać profesjonalne wsparcie w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i Ich Rodzin. Mogą otrzymać tam informacje w zakresie pomocy udzielanej przez odpowiednie instytucje, a przede wszystkim informacje o zasadach zachowania się w czasie awantur domowych oraz postępowania ze sprawcą tak aby chronić siebie i innych domowników, przede wszystkim dzieci.

W szkołach na terenie gminy Piotrków Kujawski zanotowano wielokrotne akty przemocy fizycznej i psychicznej. Przemoc fizyczna wyrażała się kopaniem, szarpaniem, popychaniem. Przemoc psychiczna to bezustanne wyśmiewanie się, poniżanie, wyzwicka. Na podstawie badań ankietowych stwierdzono, że na przestrzeni ostatnich lat ilość odnotowanych aktów przemocy utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Zauważa się spadek liczby przypadków przemocy fizycznej oraz form grożenia i zastraszania na terenie szkoły, natomiast tendencję wzrostową obserwuje się w zakresie przemocy psychicznej – zamiana agresji fizycznej na słowną. W ostatnim czasie nastąpił duży wzrost kontaktów młodzieży z substancjami psychoaktywnymi, zwłaszcza dopalaczami.

Trudno jest w sposób jednoznaczny określić wielkość zjawiska przemocy na terenie gminy, w związku z występowaniem przemocy ukrytej, czyli toczącej się w rodzinie czy szkole, ale nie ujętej w statystykach z powodu braku wiedzy na temat jej występowania.

Przyczyną takiego stanu rzeczy mogą być między innymi:

- niechęć ofiar przemocy domowej do wszczęcia wobec sprawcy formalnych działań (w zdecydowanej większości przypadków jest to wynik psychologicznego uwikłania ofiary w przemoc, strach oraz jej zależność od sprawcy przemocy),
- nieufność ofiar wobec służb pomocowych, brak wiary w skuteczność ich działania,
- nieznanostwo przepisów prawa i obowiązujących procedur,
- brak wiedzy, umiejętności gromadzenia i właściwego wykorzystania dowodów w sprawie,
- brak wsparcia ze strony najbliższych,
- przyzwolenie na stosowanie przemocy w najbliższej rodzinie,
- akceptacja przemocy domowej w środowisku lokalnym,
- długotrwała procedura, która obciąża ofiarę (konieczność szukania schronienia często poza dotychczasowym miejscem zamieszkania i w następstwie także konieczność zmiany szkół przez dzieci, ciągłego czuwania nad bezpieczeństwem),
- niechęć świadków do składania zeznań (często podyktowana strachem o własne bezpieczeństwo lub np. groźbami zniszczenia mienia),
- niska karalność (większość umorzeń spraw lub wyroków z zawieszeniem kary), co w konsekwencji najczęściej skutkuje koniecznością powrotu do codziennego funkcjonowania ze sprawcą.

Dlatego zachodzi konieczność intensyfikacji działań edukacyjnych, pobudzających wrażliwość i uświadamiających w kwestiach związanych z przemocą domową, kierowanych do wszystkich mieszkańców gminy. Najpilniejsze potrzeby w tym zakresie dotyczą:

- stałych akcji edukacyjno-informacyjnych w celu uświadomienia wagi problemu oraz indywidualnych i społecznych skutków przemocy w rodzinie,
- podnoszenia świadomości i odpowiedzialności osób zatrudnionych w instytucjach zobowiązanych do informowania policji lub prokuratury o sytuacjach przemocy w rodzinie oraz pomocy ofiarom i sprawcom przemocy domowej,
- systematycznych, specjalistycznych szkoleń dla kadry pomocowej.

III. Założenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

1. Zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej oraz ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na gminy i powiaty obowiązek określonych zadań.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności:

- tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- opracowanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

2. Adresaci programu

Program skierowany jest do:

- rodzin i osób dotkniętych bezpośrednio zjawiskiem przemocy,
- rodzin i osób zagrożonych zjawiskiem przemocy,
- przedstawiciele instytucji i służb pracujących z rodzinami i osobami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą.

3. Założenia Programu

- uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie,
- promowanie modelu rodziny wolnej od przemocy,
- edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy w rodzinie,
- działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

4. Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy

Skuteczna walka z problemem przemocy w rodzinie wymaga podejmowania działań interdyscyplinarnych, celowych, specjalistycznych, systematycznych i realizowanych w sposób zaplanowany. Warunkiem, koniecznym jest, aby adresatami były osoby uwikłane w zjawisko przemocy: ofiary, sprawcy oraz świadkowie. Przyjmując takie założenie, a także obierając za cel pracę w konkretnym, gminnym środowisku, niezwykle istotne jest precyzyjne określenie zasobów lokalnych. Ścisła i skoordynowana współpraca między tymi instytucjami będzie bowiem gwarancją efektywności podejmowanych działań.

Lokalny system przeciwdziałania przemocy to zespół instytucji w środowisku lokalnym działających na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wraz z ich potencjałem kadrowym, kompetencjami, wiedzą i umiejętnościami, instrumentami pomocy i wsparcia, procedurami postępowania, zasobami rzeczowymi i finansowymi, wzajemnie ze sobą współpracujących w sposób skoordynowany.

Elementami lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy są:

- a) zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się problemami przemocy w rodzinie wraz z potencjałem organizacyjnym: ośrodek pomocy społecznej, komenda policji, komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, placówki oświatowo-wychowawcze, zakłady opieki zdrowotnej, organizacje pozarządowe, parafie i inne;
- b) zasoby ludzkie – specjaliści z różnych dziedzin;

IV. Cele i zadania Programu

Cel główny

Głównym celem programu jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwikłanych w przemoc w rodzinie.

Cele szczegółowe

1. Koordynacja działań pomocowych lokalnych podmiotów,
2. Systematyczna edukacja środowiska lokalnego,
3. systematyczna edukacja przedstawicieli różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy w rodzinie,
4. udzielanie pomocy ofiarom przemocy,
5. oddziaływanie na sprawców przemocy.

Zadania Programu

Zadanie 1. Stworzenie Interdyscyplinarnego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Zespół zostanie powołany w celu szybkiego i skutecznego podejmowania działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa oraz zatrzymania przemocy w rodzinie, a także planowanie i realizacja działań pomocowych na podstawie diagnozy potrzeb.

Zadania Zespołu:

- a) kompleksowa pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
- b) przyjmowanie zgłoszeń dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy,
- c) wypracowanie procedur interwencji kryzysowej wobec ofiar i sprawców przemocy oraz opracowanie adekwatnej strategii postępowania,
- d) kierowanie ofiar i sprawców przemocy do odpowiednich specjalistów,
- e) monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy, a w szczególności uruchamianie współpracy między różnymi instytucjami pomocowymi,
- f) zbieranie materiałów dowodowych zgodnie z procedurą Niebieskiej Karty,
- g) gromadzenie informacji na temat instytucji udzielających pomocy rodzinom, w których występuje zjawisko przemocy domowej,
- h) analiza wniosków o wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu składanych do Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pod kątem związku między nadużywaniem alkoholu, a stosowaniem przemocy,
- i) występowanie z zawiadomieniem do prokuratury o podejrzeniu popełnienia czynów określonych w art. 2 & 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,

Zadanie 2. Współpraca w ramach zespołu interdyscyplinarnego:

- pracowników socjalnych,

- przedstawicieli oświaty,
- przedstawicieli policji,
- kuratorów sądowych,
- przedstawicieli komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- przedstawicieli ochrony zdrowia,
- przedstawicieli organizacji pozarządowych
- innych

do obowiązków których należą:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach oraz możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
- monitorowanie sytuacji rodzin dotkniętych przemocą,
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań,
- podejmowanie działań prewencyjnych w środowiskach zagrożonych przemocą,
- inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą,
- udział w działaniach edukacyjno-informacyjnych.

Zadanie 3. Przygotowanie i udostępnianie materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym.

W celu ułatwienia dostępu do podstawowych informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców gminy na temat przemocy domowej planujemy:

- rozpowszechnianie broszur, plakatów i ulotek dotyczących zjawiska przemocy,
- rozpowszechnianie w lokalnym środowisku i realizacja programów profilaktycznych,
- udział w ogólnopolskich kampaniach przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadanie 4. Promowanie efektywnych sposobów rozwiązywania konfliktów w rodzinie oraz sposobów radzenia sobie z agresją i złością – w celu nabycia umiejętności rozwiązywania konfliktów oraz radzenia sobie z agresją.

- prowadzenie zajęć edukacyjno-wychowawczych w szkołach i świetlicach środowiskowych,
- przeprowadzenie szkolnych programów profilaktyki przemocy,
- wspieranie aktywnych form spędzania czasu wolnego promujących zachowania bez agresji,
- poradnictwo i konsultacje z psychologiem.

Zadanie 5. Udział osób i grup zawodowych w specjalistycznych szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w celu podniesienia wiedzy oraz profesjonalnego przygotowania do realizacji działań pomocowych.

- gromadzenie informacji dotyczących potrzeb szkoleniowych w zakresie przemocy domowej,
- pozyskiwanie ofert szkoleniowych z zakresu przeciwdziałania przemocy,
- finansowanie udziału w szkoleniach i konferencjach organizowanych dla osób i grup zawodowych bezpośrednio związanych z problematyką przemocy domowej.

V. Czynniki gwarantujące właściwą realizację Programu

1. poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym,
2. dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych,

3. dobra współpraca służb i instytucji na terenie gminy oraz poza nią,
4. otwartość i chęć współpracy specjalistów,
5. silne więzi rodzinne,
6. chęć zmiany i wyjścia z kryzysu.

VI. Zagrożenia w realizacji Programu

1. stereotypy panujące w środowisku na temat przemocy w rodzinie,
2. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
3. brak współpracy rodziny w zakresie przewycięzania kryzysów,
4. problem uzależnienia od alkoholu w rodzinach,
5. ubóstwo,
6. brak infrastruktury socjalnej w gminie,
7. zbyt mała współpraca interdyscyplinarna,
8. brak motywacji ekonomicznej dla członków zespołu interdyscyplinarnego.

VII. Oczekiwane efekty Programu

- systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie,
- zwiększenie wrażliwości społecznej wobec aktów przemocy w rodzinie,
- podwyższenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności profesjonalnej pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie,
- zwiększenie skuteczności oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie,
- zmniejszenie skutków psychologicznych wynikających z przemocy w rodzinie,
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa członków rodzin doświadczających przemocy w rodzinie,
- nabycie umiejętności asertywnych zachowań przez osoby i rodziny dotknięte bądź zagrożone zjawiskiem przemocy domowej.

IX. Realizacja i finansowanie Programu

Realizatorem Programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Piotrkowie Kujawskim. Źródłami finansowania wymienionych zadań są środki własne Gminy przewidziane w planie finansowym poszczególnych jednostek organizacyjnych, przy czym środki na obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego przewidywane są w planie finansowym Ośrodka Pomocy Społecznej w Piotrkowie Kujawskim.